



NORGES HØYESTERETT

Den 20. september 2022 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med justitiarius Øie og dommerne Bull og Steinsvik i

HR-2022-1799-U, (sak nr. 22-115127SIV-HRET), sivil sak, anke over dom:

A (advokat Cecilie Sethil Stuberg)

mot

Fremtind Forsikring AS (advokat Tone Elisabeth Lenvik)

avsagt slik

D O M :

- (1) Saken gjelder anke over lagmannsrettens dom i sak om erstatning for personskade etter trafikkulykke og reiser spørsmål om habiliteten til en konstituert lagdommer.
- (2) A tok i august 2020 ut stevning for Hordaland tingrett mot Fremtind Forsikring AS. Saken gjaldt krav om erstatning for personskade etter trafikkulykke i 2010. Hovedspørsmålet i saken var årsakssammenheng.
- (3) Hordaland tingrett avsa 19. mai 2021 dom med slik domsslutning:
 - «1. Fremtind Forsikring AS vert frifunne.
 2. A fødd 00.00.1973 skal betale 296 426 – tohundreogtjueseks tusen firehundreogtjueseks – kroner til Fremtind Forsikring AS som erstatning for sakskostnader innan 14 – fjorten – dagar frå denne avgjerda er forkynt.»
- (4) A anket dommen til Gulating lagmannsrett. Lagmannsretten oppnevnte sakkyndig. Ankeforhandlingen ble avholdt 6. til 8. april 2022. I brev 5. mai 2022 informerte rettens leder partene slik om konstituert lagdommer de Jonges yrkesbakgrunn:

«For god ordens skyld skal det nå, om enn sent, opplyses at konstituert lagdommer Monica de Jonge har bakgrunn fra forsikringsbransjen. Hun har arbeidet i Tryg Forsikring siden 1997 med unntak av i alt tre og et halvt år som konstituert dommer i tingrett og lagmannsrett. I fem år arbeidet hun i konsernjuridisk avdeling, men hun har ellers arbeidet mye med personskadeerstatningsrett og vært fagsjef på hele personskadeområdet (herunder bilansvarsforsikring.) I perioden 2005–2013 prosederte hun sporadisk personskadesaker for forsikringsselskapets side. Hun har imidlertid ikke hatt noen forbindelse til parten i saken, Fremtind forsikring AS.

Monica de Jonge har nå arbeidet nærmere halvannet år som konstituert lagdommer. Perioden som konstituert løper ut 1. juli 2022, og hun er nå søker til andre dommerstillinger. Hvis hun ikke får slik stilling, vil hun med sannsynlighet vende tilbake til sin faste arbeidsgiver, Tryg Forsikring.»

- (5) Partene fikk frist til 12. mai 2022 til å komme med eventuelle merknader som følge av opplysningene. Det ble ikke inngitt merknader.
- (6) Gulating lagmannsrett avsa 25. mai 2022 dom med slik domsslutning:
- «1. Anken forkastes.
 2. Hver av partene bærer sine kostnader med saken for lagmannsretten.
 3. Hver av partene bærer sine kostnader med saken for tingretten.»
- (7) Dommen ble avsagt under dissens. Konstituert lagdommer de Jonge tilhørte flertallet.
- (8) A har anket lagmannsrettens dom. Det gjøres blant annet gjeldende at det foreligger saksbehandlingsfeil ved at konstituert lagdommer de Jonge var inhabil som følge av hennes yrkesbakgrunn og tidligere kontakt med advokatfirmaet som ankemotpartens prosessfullmektig var ansatt i.
- (9) *Fremtind Forsikring AS* har tatt til motmæle, og gjort gjeldende at det ikke er noen holdepunkter for å anse konstituert lagdommer de Jonge inhabil. Det er også vist til domstoloven § 111 andre ledd.
- (10) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at anken reiser spørsmål om en av dommerne i lagmannsretten var inhabil. Utvalget kan oppheve en avgjørelse dersom det foreligger feil som ubetinget skal tillegges virkning, jf. tvisteloven § 29-21 andre ledd. Dette omfatter tilfellet der lagmannsretten ikke har vært lovlig sammensatt, jf. § 29-21 andre ledd bokstav b.
- (11) A har anført at konstituert lagdommer de Jonge var inhabil på grunn av sin lange tilknytning til forsikringsbransjen før hun ble konstituert som lagdommer og på grunn av sin kontakt med advokatfirmaet der ankemotpartens prosessfullmektig var ansatt. Den relevante bestemmelsen er domstoloven § 108, som bestemmer at ingen kan være dommer dersom «særegne omstendigheter foreligger, som er skikket til å svekke tilliten til hans uhildethet».
- (12) Utgangspunktet etter domstoloven § 111 annet ledd er at utelukkelse etter § 108 ikke lenger kan kreves av en part som har hatt kjennskap til de særegne omstendighetene, men som likevel har innlatt seg i forhandlinger for retten. Denne bestemmelsen kommer imidlertid ikke til anvendelse dersom partene først blir oppmerksom på forholdet mellom ankeforhandling og domsavsigelse, jf. Rt-2008-129 avsnitt 30. Det er ikke opplysninger i saken som tyder på at A var klar over de Jonges tilknytning til forsikringsbransjen før brevet 5. mai 2022. Ankeutvalget går derfor ikke nærmere inn på hvilke konsekvenser domstoloven § 111 da ville ha hatt.
- (13) Slik det fremgår blant annet av HR-2016-2311-P avsnitt 14 og 15, gir domstoloven § 108 anvisning på både en subjektiv og objektiv vurdering. For det første må det ikke foreligge omstendigheter som gjør at dommeren ikke er i stand til å treffe en upartisk avgjørelse uten å

skjele til irrelevante hensyn ut fra et subjektivt perspektiv. For det andre må det ikke foreligge forhold som knytter dommeren til en part på en slik måte at det for partene og allmennheten kan reises spørsmål ved dommerens upartiskhet. Denne objektive tilnærmingen – hvordan forholdet tar seg ut fra utsiden – har fått økende vekt i rettspraksis de senere årene og har ført til en innstramning av habilitetsreglene. Ankeutvalget legger til grunn at det er den objektive tilnærmingen som er aktuell i denne saken.

- (14) Høyesterett behandlet i Rt-1995-861 en sak med klare paralleller til saken her. Den saken gjaldt en konstituert dommer med bakgrunn fra forsikringsbransjen som deltok i avgjørelsen av en trafikkskadesak. Dommerens bakgrunn beskrives slik:

«Det fremgår av Nessets vitneforklaring at han, da han ble konstituert som lagdommer i 1993, hadde vært tilknyttet forsikringsbransjen i hele sin yrkeskarriere som jurist, med unntak for en dommerfullmektigperiode og en tidligere 6 måneders konstitusjon som lagdommer. Han startet som advokatfullmektig og deretter advokat i Gjensidige Norsk Skadeforsikring (Gjensidige), ble senere advokat og sjefskonsulent i næringslivsavdelingen i selskapet, deretter advokat og direktjonssekretær i Forende-Gruppen. Etter konstitusjon som lagdommer i 1988, gikk han over i stilling som konsernadvokat i Forende-Gruppen i 1989. Da Gjensidige overtok Forende Forsikring i 1992, var det noe usikkert hva som ble igjen av virksomheten i Trondheim, og han søkte og fikk stilling som konstituert lagdommer i 8 måneder. Han søkte da permisjon fra den stillingen han hadde. Resultatet ble at han etter konstitusjonsperioden skulle tiltre stilling som advokat i Elcon Finans AS, et datterselskap av Gjensidige. Han arbeidet i dette selskapet noen måneder, men aksepterte så et tilbud om å overta som leder av personskadeavdelingen i Gjensidige, en stilling han fortsatt innehar.

Neset har arbeidet med ulike sakstyper, også en del med personskadesaker. Han har prosedert slike saker for domstolene og blant annet drevet juridisk rådgivning i denne type saker.»

- (15) Som i saken her var det et annet forsikringsselskap enn det som den konstituerte lagdommeren hadde arbeidet i, som var part i saken. Høyesterett kom til at den konstituerte lagdommeren var inhabil. I begrunnelsen skriver Høyesterett blant annet:

«Neset var imidlertid ikke utnevnt som lagdommer, bare konstituert i stillingen for en periode på 8 måneder. Konstituerte dommere vil ofte ha permisjon fra sin tidligere stilling og har dermed ikke gjennomført et fullstendig brudd med sitt tidligere arbeidsforhold, slik situasjonen vil være for en utnevnt embetsdommer. En slik ikke endelig avsluttet tilknytning til den tidligere arbeidsgiver vil, i saker hvor arbeidsgiverens eller bransjens interesser er berørt, komme inn som et moment ved vurderingen av dommerens uavhengighet og vil kunne skape usikkerhet hos publikum om hans uhildethet. Dette bør det tas hensyn til ved avgjørelsen av hvilke saker en konstituert dommer bør behandle. Det er meget viktig å legge forholdene til rette for at konstituerte dommere kan fremtre med samme uavhengighet som embetsdommere.

Twisten i saken mellom A og UNI Storebrand Skadeforsikring AS gjaldt erstatningsutmåling etter en trafikkskade. Før konstitusjonen var Neset som nevnt konsernadvokat i Forende-Gruppen, og han hadde en sterk og langvarig tilknytning til forsikringsbransjen, blant annet med personskadeoppgjør som arbeidsfelt. Selv om han som konsernadvokat bare i begrenset utstrekning behandlet personskadesaker, er det opplyst at han også i denne perioden prosederte noen slike saker for domstolene, og jeg legger til grunn at denne type tvister lå under hans ansvarsområde.

Dersom situasjonen hadde vært at Nettet etter konstitusjonen skulle fortsette som konsernadvokat, ville det etter min vurdering ha vært nokså klart at han som følge av sin tilknytning til forsikringsbransjen skulle ha veket sete i saken. For utenverdenen ville han ikke fremtre som tilstrekkelig uavhengig når han i den stillingen han forutsetningsvis hadde permisjon fra, hadde ansvar for å behandle tilsvarende saker overensstemmende med arbeidsgiverens interesser. Formålet med habilitetsreglene er ikke bare å sørge for at avgjørelser tas av en uhildet dommer, men også at det utad fremstår slik.»

- (16) Når Høyesterett, i de følgende avsnittene, gir uttrykk for en viss tvil, var det fordi den konstituerte lagdommeren ikke skulle tilbake som konsernadvokat, men tiltre en stilling i et finansieringsselskap innenfor Gjensidige-Gruppen.
- (17) I saken her opplyste altså lagmannsretten følgende om de Jonges tilknytning til forsikringsbransjen:
- «Hun har arbeidet i Tryg Forsikring siden 1997 med unntak av i alt tre og et halvt år som konstituert dommer i tingrett og lagmannsrett. I fem år arbeidet hun i konsern juridisk avdeling, men hun har ellers arbeidet mye med personskadeerstatningsrett og vært fagsjef på hele personskadeområdet (herunder bilansvarsforsikring.) I perioden 2005–2013 prosederte hun sporadisk personskadesaker for forsikringsselskapets side. Hun har imidlertid ikke hatt noen forbindelse til parten i saken, Fremtind forsikring AS.
- Monica de Jonge har nå arbeidet nærmere halvannet år som konstituert lagdommer. Perioden som konstituert løper ut 1. juli 2022, og hun er nå søker til andre dommerstillinger. Hvis hun ikke får slik stilling, vil hun med sannsynlighet vende tilbake til sin faste arbeidsgiver, Tryg Forsikring.»
- (18) I likhet med den konstituerte dommeren i saken fra 1995 har altså de Jonge i store deler av sin karriere arbeidet i forsikringsbransjen. Hun har i flere år hatt et overordnet ansvar for personskadesaker i et forsikringsselskap. Hun har også ellers arbeidet mye med personskaderett og blant annet prosedert enkelte slike saker for retten på vegne av forsikringsselskapet.
- (19) Da den aktuelle saken ble behandlet, var det ikke klart om de Jonge etter konstitusjonen skulle gå tilbake til forsikringsbransjen. Ut fra de opplysningene som ble gitt, kunne det ikke utelukkes at hun igjen ville arbeide med personskadesaker.
- (20) I saken som de Jonge var med på å behandle, måtte lagmannsretten ta stilling til spørsmål om årsakssammenheng som må antas å ha generell interesse for forsikringsbransjen.
- (21) Som det fremgår av HR-2016-2311-P, er habilitetsvurderingen blitt strengere i årene etter 1995. Selv om de Jonges konstitusjon hadde vart lenger enn konstitusjonen i saken fra 1995 – nærmere halvannet år i motsetning til åtte måneder – mener ankeutvalget at likhetene mellom hennes situasjon og situasjonen i saken i Rt-1995-861 er så store at konklusjonen vanskelig kan bli en annen enn at de Jonge var inhabil ved behandlingen av saken mellom A og Fremtind Forsikring AS.
- (22) Lagmannsrettens dom må etter dette oppheves. Det er ikke nødvendig for ankeutvalget å gå inn på de øvrige anførselene i saken.
- (23) Den ankende part har krevd 29 500 kroner i sakskostnader for ankeutvalget. I tillegg kommer rettsgebyr med 14 676 kroner, totalt 44 176 kroner. Kravet tas til følge.

(24) Dommen er enstemmig.

S L U T N I N G

Lagmannsrettens dom oppheves.

I sakskostnader for Høyesterett betaler Fremtind Forsikring AS til A 44 176 –
førtifiretusenetthundreogsyttiseks – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelse av dommen.

Henrik Bull
(sign.)

Toril Marie Øie
(sign.)

Kine Steinsvik
(sign.)